

království, trvalo i několik staletí. Budoucí stře-
doevropské monarchie se v tomto ohledu jeví
téměř kontrastně, neboť od prvních kontaktů
s křesťanstvím k jeho prosazení zpravidla ne-
uplynulo více než půl století. Je třeba litovat, že
do knihy nebyla zařazena analýza oblasti tzv.
Polabských Slovanů, i když v závěru úvodní kapi-
toly je jim několik odstavců věnováno. Navzdory
podobným výchozím podmínkám v karolínském
období sem byla přes různé epizodické snahy
nová víra implementována násilím zvnějšku tepr-
ve ve 12. století.

Knihy v neposlední řadě relativizuje zažitý
západoevropský pohled, podle něhož nové poli-
tické útvary v rámci své „europeizace“ vlastně
jen okopírovaly západní křesťanství. Bohatá
paleta lokálních specifik v kultu světců, liturgii,
užití domácího jazyka nebo přístupu k pohanské
minulosti favorizuje spíše koncept „mikro-křes-
ťanstev“ Petera Browna než nějaké „proto-Evrop-
ské unie“.

IVO ŠTEFAN

Jacques LE GOFF (éd.),
Hommes et femmes du Moyen Age,
Flammarion, Paris 2012

448 s., ISBN 978-2-08-128558-3

Jacques LE GOFF (ed.), *Muži a ženy
středověku*, Vyšehrad, Praha 2013

448 s., ISBN 978-80-7429-377-1

Hledáme-li vhodné formy popularizace, francouz-
ská ilustrovaná encyklopedie reprezentativních
postav evropského středověku může jít příkla-
dem – zčásti nepochybně zářným, místy však
odstrašujícím. Nesporně se jedná o dílo výrazné,
a to z mnoha ohledů. Zaštilil a inicioval je osma-
osmdesátiletý, do posledního okamžiku činorodý
Jacques Le Goff, který vytýčil základní koncepci,
rozdělil úkoly a sepsal úvodní pasáže sumarizující
některé jeho životní otázky (předlouhý středověk
a jeho ošidná periodizace, historické osobnosti
jako úskalí pro dějepisce či třeba význam menta-
lit a imaginace), ale i několik biografických hesel.
Většinu medailonů však svěřil mezinárodnímu
kolektivu složenému z více než čtyřiceti svých
spolupracovníků, žáků či alespoň názorově spří-
zněných medievistů. Cílem bylo podat přehled
příznačných postav evropského středověku (včet-
ně imaginárních bytostí) – tak aby v krátkých

textech vynikly důležité okamžiky jejich prvního,
ale i druhého života, aby na nich autoři mohli
demonstrovat širší strukturální otázky současné
medievistiky (například z hospodářských dějin či
literární antropologie) a aby zapůsobily jako svěd-
ci – nejen své doby, nýbrž i proměnlivých narativů
dějepisného zápolení coby objekty badatelského
zájmu. Tím se kniha zásadně odlišuje od většiny
laciných populárně naučných titulů, které nemí-
vají ambici přiblížit veřejnosti historiografické
„výrobní postupy“, ukázat úskalí interpretace
pramenů nebo představit hrdiny minulosti jako
nositele proměnlivých sociálních významů či jako
literární konstrukty.

Muži a ženy středověku jsou tedy v prvé řadě
výjimečným (ale pro Le Goffa typickým a celoži-
votně samozřejmým) pokusem přimět vynikající
specialisty k tomu, aby po odborné stránce kvalit-
něji, než to činí novináři, ale zároveň srovnatelně
co do čtenářské atraktivity zformulovali, čím se
dlouhodobě zabývají. Ať už tedy knihu podrobí-
me jakékoli kritice, tuto základní přednost a s ní
spojený popularizační smysl nesmíme ztráct z
zřetele. Myslím si, že veškeré nedostatky, kterých
není málo, by měly sloužit jako názorné varování
všem, kdo uposlechnou mnohokrát vyslovené Le
Goffovy výzvy a vystoupí s podobným projektem
před veřejností.

Jaká ale jsou ta nejvýraznější klopýtnutí, jimiž
je publikace tak neblaze poznamenána? Před-
evším, byť o celém díle sám Le Goff hovoří jako
o práci kolektivní, kolektivním není. Je znát, že
autoři pracovali samostatně, články vzájemně
nekonzultovali, a výsledky se tak mnohdy kon-
cepčně liší a nepřinášejí informace zcela srovnatelné
– po obsahové ani po diskurzivní stránce.
Vzhledem k tomu, že autoři jsou za každým
medailonkem uvedeni pouze zkratkami, a tyto
zkratky jsou místy použity chybně (jako např.
v případě sv. Václava, jehož autorem není Jacques
Krynen, nýbrž Gábor Klaniczay), je plynulá četba
od jedné postavy k druhé mnohdy velmi obtíž-
ná – texty na sebe nenavazují, zabývají se odliš-
nými a nepropojenými problémy, a přitom mají
dohromady působit jako homogenní, chronolo-
gicky řazený celek.

Nemá smysl takovéto knize vytýkat, že
nepřináší nové informace (za tím účelem nebyla
psána), ani co všechno neobsahuje. Přesto však
některé prvky napovídají, že Le Goffův výběr byl
hodně osobní a v mnoha ohledech by se jistě dalo
postupovat výrazně odlišným způsobem. Mezi
Muži a ženami středověku je tak ve skutečnosti
jen velmi málo žen – nejvíce (poměrně k mužům)
v kapitole věnované postavám imaginárním. Dále,
mezi těmito imaginárními hrdiny (Lišák, Artuš,

Meluzína, Robin Hood, Merlin, Roland...) není ani jedna postava z tolik populárních „antických románů“ – výběr tak působí dosti nevyváženě. Jak sám Le Goff v úvodu omlouvá, Averroes a Saladin jsou jedinými zástupci muslimů, a židé nejsou zastoupeni vůbec. Koncentrace pozornosti na Evropu západní (a Francii především) je pak pro Le Goffa věci jaksí samozřejmou – do evropského středověku tak zřejmě nepatří ani Byzanc, ani Rusko. Ostatně, sám přece tvrdí, že předobrazem budoucí (rozuměj současné, unijní) Evropy je říše západorímská (s. 20). Jako by se Řecko, Kypř, Bulharsko či Rumunsko schovaly někam za obraz. V takovém kontextu je pak zajímavé, s jakou relativní hojností jsou zastoupeny postavy středověku „českého“ (pokud nějaký takový středověk mermomocí chceme konstruovat) – již zmíněný sv. Václav, sv. Vojtěch, Jan Hus či Karel IV. I z tohoto důvodu proto (vedle okamžitého, ale povážlivě zpackaného překladu) celé dílo těžko nechá české prostředí lhostejným.

Na francouzském trhu byla kniha mimořádně úspěšná. Tím větší je škoda, že kdo heslo o sv. Václavu nalistuje, nedočte se nic než zrovna tolik netřeštikové: „Český stát vstupuje na scénu [...] sjednocením různých kmenů kolem dynastie Přemyslovců“ (s. 117). Stejně tak Boleslav prý „nakonec sjednotil české kmeny do silného státního organismu“ (s. 118). Celý medailonek je pak postaven na dichotomii slovanského a latinského ritu (z nichž se stávají dokonce i „kultury“ a „církve“), doprovázeného „německými vlivy“. Pokud jde o heslo Karla IV., zpracované J.-C. Schmittem, je s podivem, že je doprovázen nijak nesouvisející, leč chybně popsané vyobrazení Karla II. Neapolského (s. 307). Vratme se však k výtkám podstatnějším – za tu nejdůležitější považuji zcela odbytou a takřka náhodně zpracovanou bibliografii. Zatímco například k Isidoru Sevilskému jsou doporučeny hned dvě různé edice jeho *Etymologií* a k příběhu Abélarda a Heloisy je předloženo celkem jedenáct odborných studií, třeba Karel IV. si musí vystačit pouze se Schmittovým úvodem k francouzskému překladu svého životopisu. Knut Veliký se bez orientační bibliografie obešel zcela, jakož právě i nebohý Václav.

Podotýkám, že žádný z těchto prohrěšků nebyl v českém vydání nijak napraven, naopak některé získávají v překladu místy ještě absurdnější ráz a navíc se k nim připojily mnohé další přešlapy. Spíše provokativní Le Goffovo zpochybnění autenticity jména Chrétiens de Troyes vyznívá v českém překladu jako matoucí suché konstatování (s. 192). Legrační překlad fiktivního zvířecího hrdiny Lišáka jako „Lišák Renard“ je patřičný podobně, jako by byl např. takový „Oráč

Ackermann z Čech“. Čaroděj Merlin červeného ani bílého draka nikdy nezplodil (s. 398) a můžeme jen litovat, že ve skutečnosti se buddhistický svět Evropanům v předkolumbovské době nestal známějším (s. 425)... Jistě, jsou to všechno detaily, dohromady mne však vedou k silným pochybnostem, zda český překlad *Mužů a žen* bude zdejším čtenářům srovnatelným přínosem, jakým se pro zájemce ve Francii pravděpodobně skutečně stal originál.

Mnohé čtenáře zřejmě relativně vysoký počet zástupců „českého středověku“ mezi *Muži a ženami* spontánně potěší. Nejedná se však o žádnou konceptuální přednost. Je to spíše šťastná shoda okolností, díky níž snad nejen pronikne jakési drobounké bohemikální poznání do mnoha francouzských domácností, ale především potenciálně usnadní další spolupráci českých a francouzských historiků tím, jak se do francouzského mediévistického diskurzu nenápadně vplétá i onen „český“ narativ. Smrt Jacquese Le Goffa, jehož ryze osobní zájem o Čechy a Polsko toto vplétání dosud značně usnadňoval, může být v mnoha ohledech přelomem. Nebo alespoň výzvou k přelomu. Na poli české ediční práce by mohla iniciovat masivnější vydávání jiných děl současné francouzské mediévistiky než pouze těch jeho. Plejádá „mužů a žen“ stojící za hesly v této knize může být užitečnou náповедou, kam při překládání sáhnout.

MARTIN ŠORM

Encyclopedia of the Medieval Chronicle I–II, ed. Graeme DUNPHY, Brill, Leiden – Boston 2010

1748 s., ISBN 978-90-04-18464-0

Bádání o středověkých kronikách je jednou ze základních oblastí mediévistiky, protože právě na základě vyprávěcích pramenů je tradičně konstruován historický narativ. Výsadní postavení mezi všemi dochovanými středověkými prameny se zrcadlí i v obrovském množství historických prací, které se jim věnují. Ačkoli jde v případě kronik o texty velmi rozdílné, a to jak formálně (jazyk, zpracování), tak především obsahově, lze říci, že jde o kategorii relativně stabilní.

Ke snadnější orientaci ve světě středověkých kronik má přispět rozsáhlá encyklopedie, jejíž zpracování zaštitil editorský tým čítající devatenáct odborníků z různých zemí. V jejich čele stanul Graeme Dunphy, sám specialista na německy psané kroniky. Velkoryse pojatý